

TELEGRAFUL ROMÂN

Nr. 73. ANULU XIV.

Telegrafulu este de două ori pe săptămână: joi și duminică. — Prenunțarea se face în Săbiu la expeditorii foiei pe afară la c. r. poste, cu bani gați prin scrisori francate, adresate către expeditorii. Prețului prenumerației pentru Săbiu este pe anu 7. fl. v. a. ca' pe o jumătate de anu 3. fl. 50. Pentru celelalte părți ale Transilvaniei și pen-

tru provinciile din Monarchia pe unu anu 8 fl. era pe o jumătate de anu 4 fl. v. a. Pentru princ. și țeri străine pe anu 12 pe 1/2 anu. 6 fl. v. a.

Inseratele se plătesc pentru întreaga oră cu 7. cr. sirulu cu litere mici, pentru a două oră cu 5 1/2 cr. și pentru a treia repetiție cu 3 1/2 cr. v. a.

Săbiu, in 15|27 Septembrie 1866.

Evenimente politice.

Săbiu in 14 Septembrie.

Dupa diuarele vieneze, ce ni-a sosit până acum cestiunea ministeriului ungurescu, este amanata până candu diet'a pestana va fi votatu asupra proiectului de lege despre afacerile comune.

Despre denumirea lui Goluchowski de locutiitoriu in Galiti'a se vorbesce ca aru fi deja subscrisa de Imperatulu.—

Memorialulu diplomaticu constatéza apropiarea între Austri'a și Itali'a in privinti'a licidării detoriei venetiane. Diferinti'a mai e numai de 25 milioane franci. Se pare a fi de siguru, ca in finea acestei luni se va subscrie tratatulu de pace. Indata dupa acést'a urméza plebiscitulu in regatulu venetianu. Dupa telegrame mai dincóce, din Parisu, s'a facutu o invoie între Austri'a și Itali'a, in urm'a cărei despagubirea pentru detori'a generala s'a fipsatu 100 milioane.

Din Berlinu aflămu ca trupele reintorcende au fostu primite in modu fôrte serbatorescu.

O depesia telegrafica din Parisu asigură ca principele Gorgiacofu va sosi in graba la Parisu și pentru cause familiare se va duce indata la Biaritz. Asemenea se spune ca contele Károlyi fostulu ambasadore c. r. austr. in Berlinu inca au ajunsu la Biaritz spre folesirea băiloru de acolo. —

Din Sicili'a se spune de o insurectiune contra regimului italianu. 5000 de trupe se dice ca au desbarcatu la Palermo și ca la scirea despre acést'a debarcare insurgenti s'au retrasu. Se mai spune de două fragate engleze cari au sositu dinaintea Messinei și ca alte trei stau inaintea Siracusei. O naia franceza inca a sositu la Messin'a.

Din Aten'a se spune ca entusiasmulu pentru Creteni creșce; oficerii și alti creteni aflatori acolo (cei dintăiu pre lângă licentia) se duc in ajutoriulu creștiniloru. Luptele decurgu in favórea cestoru din urma și până acum cetimu numai despre castigări de arme (pusci, tunuri) și alte trofee.

Rusia după sciri din Petersburg ar vrea că cestiunea orientala sa vina inaintea unei conferinție europene, in sa Franci'a și Angli'a nu se invoiescu. De alta parte se dice ca Russi'a îndemna pre polonii din Posen sa nu intre in federatiunea germana.

Dacii și Români.

(Urmare și capetu.)

Resultatele finale suntu asiá dara:

1. Români suntu urmatorii coloniiloru române, cari au trecut din Daci'a traiana in cea aureliana. Din caus'a migrării popóreloru cari au atinsu imperiulu grecescu s'a impartitu in doi rami de média-dí și de média nópte. Cesti din urma locuindu mai cu séma in Bulgari'a de unde s'a colonisatu Romani'a, Transilvani'a și Ungari'a. Cei d'antăiu au remasu in locurile lor cele vechi in Tesali'a și Macedoni'a.

2. Cultur'a româna din Daci'a traiana au peritu cu totulu. Neputendu-se sustiné aci populatiune româna asiá nici unu locu romanu mai nu si-a pastratu insemnatatea sea, neci numele seu; s'a facutu tabul'a rasa. Tóte locurile mai de frunte din Romani'a, Transilvani'a, Banatu și Ungari'a suntu intemeiate mai dincóce, și numele nu si le deriva dela români, ci ei au primitu numele ce le-au aflatu date de altii. Batatória la ochi e impregiurarea ca unele nume de riuri ce se deriva dela români suntu formate dupa unguria d. e. Oltu, Temesiu, Muresiu lat. Aluta, Tibiscus, Marisius. Alt'a e cu totulu in Angli'a, Elveti'a și Germani'a de média-dí unde nu s'a facutu o ruptura asiá perfecta cu trecutulu.

3. Transilvani'a și principatele dunarene nu suntu țeri romane, ci numai țeri partialu romanisate fôrte tardiu. Continuitatea populatiunei române, in țiera este intrerupta prin o mia de ani.

4. Starea nomadica, ivirea neoservata a romaniloru in țeri dejă cultivate, in tinuturi organizate in staturi esplica starea lor cea fără nici unu dreptu in Transilvani'a până in cea din urma a trei'a parte a secululu alu 18.

5. Venirea româniloru din imperiulu grecescu, ca ei in mijlo-

culu religiunei catolice domnitóre au remasu credinciosi bisericei grecesci și au conservatu legatur'a lor cu Constantinopolea și cu muntele santu.

6. Reintórcerea romaniloru e fôrte obscura (intunecata) pentruca ea a fostu o miscare de pastori, numai cu incetulu; neoservabila la inceputu și fără de sgomotu in decursulu ei. Migratiunea in principate și in Transilvani'a a fostu numai un'a din migratiunile cele mai cu succesu a le romaniloru. —

Noi credemu in sinceritatea Dlu Dr. Rösler și presupunemu, ca densulu, déca au trecut in aici și coela presté marginea unui specialistu, o au facutu acést'a numai condusu de consecințele din premissele sele.

Si din acést'a cauza dar și din aceea, ca reflexiuni temeinice nu se potu face asiá in pripa, ne restringemu pre lângă incunoscintiarea publiculu nostru despre aparerea atărui opu. La ce ne-amu puté slobozi mai departe aru fi sa amintimu, ca déca și scrierea aru fi netendentioșă, póte seduce opiniunile altor'a, cari au și mai putna cunoscintiă despre istori'a și situatiunea nóstra, precandu iéra altii folosindu-se de asemenea aparinție și de nescinti'a unor'a și altor'a, facu capitalu politicu dia asemenea scrieri și se încérca a-lu esplotá in pagub'a nóstra.

Ide'a ce se silesce dlu Dr. Rösler a o intemeiá istorice, adeca ca romanii au venit, seu dupa cum dice densulu s'a reintorsu numai in seculu 13 pre rendu, cá pastori nomadi, in locurile aceste ce le locuimu, nu e cu totulu nóua și ea si-a avutu și in trecutulu unii plausibilitatea sea, pentruca ea dá óresi care justificare la postpunerea și neindreptatirea acelor pre cari se credeau indreptatti ai tiné de venetici.

Amu putea totusi mentiuná pre scurtu, ca nu vedemu considerata in opu, starea precaria a imperiului romanu in seculu 3 dupa Chr., miscările care erau in coloniile satule de réu'a și plin'a de coruptiune amiuistratiune a imperatoriloru celoru molesiti. Sentinti'a acea asiá de desu usitata, ca au trecut Aurelianu cu toti provincialii etc. dunarea, nu ni se pare ca va fi și pre venitoriu consistenta și nici impregiurarea ce o aduce dlu Dr. dreptu argumentu, ca provincialii aru fi fostu bucurosi a trece in o țiera carea mai nainte fuse préd'a invasiuniloru și a epidemieloru etc. nu ni se pare plausibila, pentruca siguranti'a totu nu aru fi fostu acolo mai mare. De alta parte aflămu date mai dincóce de Aurelianu candu legiunile romane ierneză la Prutu și marea négra. In fine remane lucru de miratu, cum de romanii s'a immultitu mai tare uude s'a trasu pre „furișu“ și in țeri dejă organizate, dupa cum dice dlu Dr. și de unde au venit, va se dica din mat'e lor, in proportiune au remasu mai putini? Numele locurilor argumentéza contrariulu dela ce vrea densulu sa argumenteze pentruca pre langa tóte opintirile germanisatóre români nu știu de Hermannstadt, Reussmarkt etc. ci de Săbiu, Mercurea s. a. m. d. Ca ne pune in mijloculu catolicismulu sa nu ne prinda nici o mirare, pentruca amu mai datu de barbati germani, a căroru cunoscintiă geografice resp. etnografice suntu cu totulu confuze și carii se mirau, candu audieau, ca Transilvani'a nu e țiera germana și ca acolo suntu și locuitori de alte natiunalități.

Din Sachsenlandu-lu ardelenescu are Presse urmatórea cor. orig. ce se ocupa cu colonisări germane in Transilvani'a.

„Cugetulu ce in tempulu mai nou iarasi se desceptá, ca regimulu s'aru puté otari, cá si mai nainte, se intemeeze colonii germane in partea resaritiéna a țerei, merita desbateré mai seriósa, atátu in privinti'a cestiunei in sine, lasandu de o parte raritatea decisiuniloru mari și de insemnatate din dilele de fatia și pedecile prestatóre ce se nascu de autoritatea de statu a corónei stului Stefanu, — precum și in acea privinti'a ca ungurii, in casu sa-si véda candu-va realizate tóte dorintiele lor avitice și ca provinciile nemtiesci din Austri'a se fia inghitite de confederatiunea nóua nemtiesca sub autoritatea prusésca, atunci ei cá politici intiepti singuri aru trebui sa se invoiesca cu proiectulu colonisatiunei nemtiesci.

Colonizarea familiilor nemtiesci numai pe cale privată, făcându-se aceia așa că fisculu, ori posesorii mari de pământ, ori comunele invita atari colonii pe pământurile lor, sau ca cesti din urma singuri și agonisescu avere și se impamantescu, atunci treb'a depinde totusi numai dela istelimea persónelor respective; a primi indigenarea nu este greu, prosperarea și esistintia e ascurata, de-si spre acést'a sunt recerute unele conditiuni. De acéstea se tine conducerea călei ferate celu putinu până la trecătoarea dela Turnu rosu, a colonisá catu se póte familii de rel. evangelica sau din partea medinoptiana a Germaniei, cá sa nu fia singuratică și despartite, ci in grupe mici adause la satele sasesci pe pământu propriu comasatu.

Aceste familii au sa se deprinda sau cu agricultur'a, gradinaritul, economi'a de vite (laptaritul), sau cu industri'a. Familiile ce lucra cu diu'a, sau negutiatori cu articuli de luesu, ómeni fără capitalu și inprasciati, peru fôrte usioru. Catolicii numai intr'unele cetâti sasesci afla biserici proprie și coreligiunari, cari sunt mai numai diregatori, militari, papucari, croitori s. a. d'asemenea industriieri. Intre altele colonizarea unoru comune tirolese aici, in locu de Brasilia, aru fi profitu manosu in economia. Favoruri deosebite aru trebui sa le manifesteze Legislatiunea a ce de o cam data abia se póte asteptá.

Afara de inmigrarea sasiloru, mai multu din Franconi'a (Frunkenland), Luxemburg etc., inmigratii se adunara la noi, de-si cam putini, din tóte pârțile Germaniei și totdeun'a. De insemnatu suntu din tempulu mai nou protestantii cei dela 1755, asiá numitii „Landler“, alungati din Austri'a, Salisburg și Carinti'a cari se asiediaa aici. Intrarea lor durá adeca dela 1730 până la 1760 și ei se asiediaa dealungulu drumului de tíera dela Miercurea până la Sabiu in satele: Grosspold (Apoldu de sasu), Grossau (Cristianu), Neppendorf (Turnisioru) și in parte in satulu vecinu Hammersdorf (Gusteritia). Pâna ce in celelalte sate Landlerii s'a contopitu in sasi, mai de totu, Landlerii din Turnisioru ce e 10 minute indepartatu de Sabiu, si-au conservatu deplinu portulu și dialectulu austriacu și fôrma o comunitate de totu frumósa cu sasii ce li suntu pré obligati.

Alta inmigratiune a asiá numitiloru Baden-Durlachern din Breisgau se asiedia in Sabesiu la an. 1742 și 1770; un'a mai tenera svabésca la 1846/1847 in Orestia și in alte sate, unde inse cei mai multi perira, pentruca immigrasera cá lucratori cu diu'a, fără capitale.

Mai ca e de prisosu a aretá folosulu inmigratiunei cestei'a; fără nemti (in tempulu din urma in Ungari'a și fără jidani) aru fi ramasu Ungari'a și Ardélulu cá tierile fără cetâti și cetatieni, Romani'a selbatica, (die wilde Walachei) Polachi'a selbateca (die wilde Polakei).

In Prussi'a sciu mai bine colonisá. Torentele economiloru, meseriesiloru și producatoriloru nemtiesci pentru lipse materiale și spirituale germanisá Prussi'a, precum órecandu Silesi'a, pre locuitorii vechi i faeu cunoscuti cu cele mai mari bunari ale vietiei, i atrase la sine și curendu va face acést'a și in Posen. Departe de noi se fia cugetulu de germanisare (?), dara ne interesámu de esistintia poporului nostru, ce, precum pentru Austri'a, asiá și pentru Ungari'a e de lipsa (?); cáci n'avemu sa ne tememu de magiarisare, ci de romanisare ce se latiesce dejá la sasii comitatului Albens d. e. in Berdinu (Blutroth) și in alte sate. Numai in cetâti magiarismulu se póte tine de poporulu nostru venjosu; la tíera se nimicescu ori și ce felu de incercâri. In contra, sasulu cu romanulu traiescu asiá de amicabili, încátu mai pretotindeni i vorbesce limb'a (románului) fluidu, firesce ca intre altele estmodu, catu de multeori sasulu numai cu calulu vorbesce nemtiesce, până ce cu boulu romanesce. Intre multe preferentie are sasulu și gresieli cam ridicóse; asiá omulu simplu adesea invidiéza pre altulu pentru ca și elu vré sa fia de rel. evangelica. (? ! R.) Nimic'a i mai greu, decâtu a concede acéstea romanului; (carele nici nu viéza asiá ce-va Red.) cu multu mai voiosu vorbesce elu cu servitoriulu și servitórea sea romanesce.

Vomu mai reveni asupr'a acestui objectu.

Circulariulu ministr. Lavalette

care l'amu amintitu numai in trasurile cardinali lu reproducemu și noi, cá pre unu actu de mare insemnatate la situatiunea de fatia a Europei, precum urméza:

Parisu 16 Septembrie.

Domnule, guvernulu imperatului nu aru puté amaná mai indelungatu descoperirea sentimentulu seu asupr'a intemplamintelor cari se implinescu in Germani'a. Fiindu ca d. Moustier are sa remana absinte inca câtu-va tempu, M. S. mi-a datu ordinea de a spune agintiloru sei diplomatici motivele cari conducu politic'a sea.

Resbelulu care erupse in centrulu și la média-dia Europei desfacu confederatiunea nemtiesca și constitui definitivu natiunalitatea italiana. Prussi'a, ale cărei mârghini s'au maritu prin invingere, domnesce pre malulu dreptu alu Menului. Austri'a a pierdutu Veneti'a; dens'a e desbinata de Germani'a.

Fatia cu acéste schimbâri insemnate tóte staturile se reculegu intru sentimentulu respunsabilitătiei lor; ele se intréba carea e insemnatatea păcei de curendu intrevenite, carea va fi incurgerea ei asupr'a ordinei eu-

ropene și asupr'a situatiunei internatiionali ale fia-cărei'a puteri.

Opiniunea publica, in Franci'a e in miscare. Ea se légana, ne certa intre bucuri'a de a vedé tractatele din 1815 nimicite, și intre fric'a ca puterea Prussiei va luá proportiuni excesive; intre dorintia sustinerei păcei și speranti'a de a castigá, prin resbelu, immarire teritoriale. Ea aplause eliberarei depline a Italiei, in sa voiesce a fi asicurata in contr'a periculeloru ce aru puté amenintia pre S. Parinte.

Perplesitătiele cari sguduescu spiritele și cari au resunetulu lor in strainatate, impunu guvernului obligatiunea de a spune apriatu pârterile sele.

Franci'a nu póte avea politica ecivoca (cu dóue intielesuri) déca dens'a e atinsa intru interesele sele și intru puterea sea prin schimbârile insemnate cari se facura in Germani'a, ea trebue sa o marturisesca fără sfíela și sa iee mesurile necesarie pentru a garantá securitatea sea. Déca dens'a nu pierde nimic'a prin straformatiunile cari se intempla ea trebue sa o dechiaré cu sinceritate si sa resiste aprehensiuniloru incordate, apretiâriloru inferbentate cari, atietandu gelosiele internatiionali, aru voi sa o abala dela calea ce vrea sa urmeze.

Pentru a risipi indoielele și a fixá convingerile, trebue infatisiate intru totalitatea lor trecutulu asiá precum a fostu, venitoriulu asiá precum se arata.

In trecutulu, ce vedemu? dupa 1815 S. Aliantia reunia contra Franciei tóte popórele dela Uralu până la Renu. Confederatiunea nemtiesca cuprindea cu Prussi'a și Austri'a 80 milióne locvitori; ea se intindea dela Lussenburg până la Trieste, dela marea baltica până la Tridentu, și ne incungiuá cu o chinga de fieru, sustinuta prin 5 fortaretie federali; pusetiunea nóstra strategica erá lantiuita prin cele mai ageri combinatiuni teritoriale. Cea mai mica certa ce puteamu avé cu Olandi'a sau cu Prussi'a de a lungulu riului Mosel'a, cu Germani'a la Renu, cu Austri'a in Tirolu sau Furlanu, redicá in contr'a nóstra tóte puterile impreunate ale confederatiunei. Germani'a austriaca, neespumnabile pre tiermurele Adigei putea inaintá, la intemplare până la Alpi. Germani'a prusésca avea de ante-paza la Renu tóte statele secundarie, neincetatu sguduite prin dorulu straformârei politice și despuse a considerá Franci'a cá inimica esistintiei și dorintiei lor.

Afara de Spani'a, nóue nu ne erá cu potintia de a face vre-o aliantia pre continente. Itali'a erá sfasiata și nepotintiosa, ea nu putea veni in socotéla cá natiune. Prussi'a nu erá nici destulu de compacta nici destulu de neatárnata pentru de a se desface de traditiunile sele. Austri'a erá cu multu mai preocupata de a-si conservá posesiunile in Itali'a decâtu sa se fia pututu intielege cu noi.

Fără indoieála, pacea, lungu tempu sustinuta a pututu face sa se uite periculele acestoru organizatiuni teritoriale și acestoru aliantie cáci ele nu se pareau infricosiate decâtu candu erupse resbelulu. Dar acésta sigureitate precaria, Franci'a câte odata a castigat'o cu pretiulu nimicirei pusetiunei sele in lume. Nu se póte contestá ca, in cursu aprópe de 40 ani ea a intempinatu barbatesce in contr'a sea coalitiunea a trei Curti unite prin suvenirea batalieloru piardute și a invingeriloru comune; prin asemeni principie de guvernare, prin tractate serbatoresci și sentimente de neincredere in contr'a actiunei nóstre liberali si civilisatórie.

Acú de vomu cercetá viitoriulu Europei straformate, ce felu de garantie da ea Franciei și păcei lumii? Coalitiunea celoru trei Curti dela média-nópte e sfermata. Noulu principiu care domnesce Europ'a e libertatea aliantieloru. Marile puteri tóte suntu reasiediate unele și altele in plineta-tea neatárnarei lor, in desvoltarea regulata a destineloru sele.

Prussi'a immarita, libera de acum inainte de tóta solidaritatea, asigura neatárnarea Germaniei. Franci'a n'are sa se neodjhnésca pentru acést'a. Mandra de admirabil'a sea unitate, de natiunalitatea sea nedestructibile ea nu aru puté combate nici pismul opulu de asimilatiune ce se implin si a supue sentimentelor gelóse principiele de natiunalitate cari ea le representá și marturisesce fatia cu popórele. Multiamitu fiindu sentimentulu natiunalu alu Germaniei sa risipescu ingrigirile ei, se stingu inimicetiele ei. Imitandu pre Franci'a, dens'a face unu pasu care nu o departa ci o apropia de noi.

Spre amédia-di, Itali'a, alu cărei'a patriotismu nu-lu putú stinge indelungat'a sierbitate, e asiedia in posesiunea tuturor elementelor sele de marime natiunala. Esistintia ei schimba adencu conditiunile politice ale Europei; dar cu tóte susceptibilitătiele neprecugetate sau cu nedreptătiele trecătoare, ideile sele, principiele sele, o apropia de natiunea carea versá sângele seu pentru a o ajutá a-si castigá neatárnarea sea.

Interesele tronului ponteficiu suntu asigurate prin conventiunea din 15 Septemvre (1864.) Acésta conventiune va fi executata cu credintia. Retragendu ostirile sele din Rom'a, Imperatulu lasa acolo, cá garantia de securitate pentru sântulu Parinte, protectiunea Franciei.

Pre marea baltica cá si pre cea mediterana se inaltia marine secundarie cari suntu favoritóre libertătiei mariloru.

Austri'a desbaierata de preocupatiunile sele italiensesci și nemtiesci, ne mai prapadindu si puterile sele intru rivalitati sterpe, ci concentrandu-le la resaritul Europei, infatisiéza inca o putere de 35 milióne suflete pre cari nici o dusmania, nici unu interesu nu le desbina de Franci'a.

(Va urmá.)

La miscârile din Orientu.

„Romanulu“ are urmatórea corespundintia privitóre la acéste miscâri:

Aten'a, 21 Aug. (2 Sept.) 1866.

Cretenii au declaratú cátra consului puteriloru, ea voru incepe ostilitătiele indata ce Turcii voru incercá sa se apropie de positiunile ocupate de densii. Dupa tóte probabilitătiele ostilitătiele s'au și inceputu pe la 25 Augustu. — In Cret'a au ramasu numai barbati cari póta arme, cáci familiile lor suntu transportate prin tóta Greci'a libera. — In Epiru revolutiunea s'a declaratú întâiu la Chimar'a (Acroceravni'a), și se intinde mereu spre resaritu cátra Thesali'a. In Greci'a libera entusiasmulu nu se póte descrie. Guvernulu simlindu ca ór'a de a intrá in lupta se apropia, face mari pregatiri de resbelu, patru generari s'au numitu pentru tóta Greci'a, cá sa disciplineze glótele inarmate; iéca-i anume: Spyro-Milios la Elad'a propria și la Corfu, Piss'a la Atene, Zmolens la Peloponese, și capulu scólei militare (evelpides) d. Sa-

punzakis la artileria și la toate trebuințele armatei. D. Fotiadis, ambasadorul Turciei protestează neconținut; iar guvernul răspunde cu demnitatea cerută de impregiurările de față; și după toate probabilitățile, întreruperea relațiilor între Grecia și Turcia va fi pe curență. Oferte din toată lumea unde se gasesc greci se trimit în toate zilele. — Mai toți ofițerii cari sunt din Epiru, Thesalia, Macedonia sau din alte părți ale Greciei subjugate, au dat demisia lor, venind a alerga în ajutorul patriei lor deja revoltată. — Mii de voluntari alergă la Creta, a cărei comunicație nu au putut Turcii să o taie. Asemenea alții se pregătesc a alerga în ajutorul Epirului și al Thesaliei și Macedoniei. Regele se aștepta la Atena.

Pe lângă alte schimbări cari s'au făcut, s'a destituit și d. Venizelos, secretarul al consulatului din București, și s'a înlocuit prin d. Evangelidis.

Se dice la Atena că grecii din Anglia au cumpărat patru fregate cirasate, că sa le ofere patriei. Din acestea, două erau poruncite de Sultanul, și neavând cu ce le plăti rămasera în stabilimentele de construcție ale Angliei. — Generații Calergis nu plecaseră încă pentru Creta unde compatrioții săi l'au numit comandant superior.

Z. P. S.

Ortografia română.

II.

(Urmare).

Cu toate acestea, cine dice, că sa facem o ortografie, care sa ne întunece originea cea sublimă a limbii? E vorba sa facem o ortografie, care sa corespundă studiului de astăzi a dezvoltării limbii materne. Și acestă se poate cu puțin sacrificiu Sa rămână principiul etimologic, însă fără sa ne întorcem și sa ne pierdem chiar în sanscrit. De vom merge așa adânc, nici odată nu vom avea o limbă cultă și plăcută, vorbită și înțeleasă de întregul popor. Altă e a scrie pentru popor și altă pentru învățați. Sunt o puri, care se cutesc numai de cei învățați, acolo și limbă în expresiuni trebuie să fie acomodată culturii clasei acelor; ce e pentru popor, e sa scriem sa ne pricepa toti, ca cu mult mai mult ne vom folosi, decât ca când am scrie frumos și sa nu ne pricepa nimenea. Cătu s'ar bucura alte popore, când ar avea o limbă așa frumoasă și totodată regulată și perfectă în gramatică ei, precum o avem noi românii plină de armonie și frază clasică, ce se aude în gură poporului de rând, — și ar exploata toată vistieria ei spre a scoate la lumină opuri clasice, ce la noi mai vertosu celorlalte dincoace de Carpați ne lipsesc mai cu totul. La noi durere, cei mai mulți dintre erudiți cresc departe de sinul mamei și afara din cercurile plăcute familiare, unde se aude limbă română; ei se adapă în știință din alte limbi străine, vietuesc cu străinii; apoi mai e mirare ca nu știu românești nici vorbi bine, dar decum scrie. Unde sunt la noi bărbați erudiți, cari sa fie cutierat provinciile române cu cartea de notiție în busnariu spre a însemna totu, spre ce si-a îndreptat atenția și ce i se pare bun și folositor la edificiu limbii. Cei mai mulți, unde nu pot sa se exprime, iau cuvinte străine și apoi urmăza ca în puțin chiar ei nu știu ce au scris. Sa ne ferim de străinisme în toate privințele, nu numai a nu întrebunția vorbe și fraze ce sunt străine și pe cari le cunoștem de atari, având și pe ale noastre proprii usitate în vreun'a din provinciile locuite de romani, ci și chiar de latinisme și alte imprumutări încornurate din sororile limbi.

Dar sa ne fie permis și nouă chiar în acest articol nepretinsu de filologic, sa intrăm puțin în obiectul începutu, adică în însăși ortografia sa cercăm a stabili încâtu-va unele reguli, care sa fie bazate în însăși logică gramatică. Sa începem mai întâi cu vocalele, cari sunt sufletul cuvintelor unei limbi. Ele au influența în cuvinte atât un'a asupra altei, câtu și asupra consonanțelor, deci apoi și principiul scrierii ce adoptăm. A dice, ca consonanțele influențează asupra vocalelor mai ca am pute dice ca nu e adevărat. Poate în alte limbi, în a noastră nici decum. Sunt în limbă română două feluri de vocale, cari joacă o rolă însemnată: vocale pline (lungi) și vocale scurte. Sunt următoarele scrise cu cirile: a, e, i, ɤ, î, o, ɔ; cu străbune: a (ă, ă, ă), e (è), i (î), o, u. Din acestea i, u (incâtu-va și ɛ și ɔ în ăă=é și ăă=ó) potu fi și scurte; la finea cuvintelor totdeun'a scurte, afara de unele locuri știute. Și când i finalu face diftongu impropriu cu i (scurtu) cei precedăza d. e. domni articulu domni, (nu însă domni, după cum s'a scris de toți gramaticii, după o imitație orba dela Slavi, cu civile foarte greștu.)

O vocală lungă și un'a scurtă facu diftongu. Deacă scurtă precedăza cea plină celei scurte diftongu e impropriu.

Triftongu amu avé, cându o vocală lungă se afla între două scurte. Esistintia diftongilor în limbă română nu se poate negă, și vrendu ai scoate din limbă aru însemnă a rapă limbii elegantei în pronunția.

Diftongi aru fi după combinațiune urmatorii: ai, ei, ii, ui, oi, li, ai, au, eu, iu, ou, (uă). iu, ău, ăă, ăe, ăi, ăo, (ăi), ăă=(ă).

Triftongi: aiu (u din urma se considera scurtu), eiu, iuu, oiu, uiu, (iiu), (ăiu), iaă, iei, iui, iai, ioiu.

Standu regulă: i și u finale (afara deca înainte de i séu u e unu r séu l înositu de alte consonante (mute), în care casu apoi i și u se rostesc plenissimu, ce urmăza din natura lucrului fiindu r și l atunci'a, nisce transcende între vocale și consonante, bă se potu considera mai de vocale scurte) sunt totdeun'a scurte: i și u finali facu cu vocală precedentă totdeun'a diftongi proprii, cerscend apoi cuvintulu, acesti'a înceta de a mai fi diftongi și vinu a se ceti fia-care de sine statatōre. Diftongii improprii în mediu și în fine precum și cei proprii în mediul cuvintelor n'au nici o regulă, sunt foarte dubii și se potu sci neînsemnati, numai din usu, care pentru începatori și mai vertosu pentru străini e o greutate neînvingibilă. E dăra aici necesitate a se însemnă vocală scurtă. La din contra cum voru ceti: domni=domni domni=domni, hărtia=hărtia, făina=fă-i-na, haina=haina, taina=taina, taisiu=ta-i-siu, acesti-a=acești'a s. a. f. m.

În privința diftongilor s'ar pute fixă dăra regulă:

I și u finale face cu vocală precedentă diftongu propriu; în mediul cuvintului diftongii proprii, precum și toți diftongii improprii se însemnă punendu semnul scurtu pe vocală scurtă. Singur'a excepțiune aru fi în imperfectulu conj. IV unde d. e. socotiă aru trebui cetitu socotiă, unde i rămăndu neînsemnatu ce usioru s'ar cunoșce fiindu însemnată vocală plină. Pentru ce sa nu se pună aici semnul vom vedé mai la vale.

N. Miheltianu.

(Va urmă.)

Protocolul XXIV.

Luatu în 18 Aug. an. 1866 etc.

214. D. Sigismundu Popoviciu directoru secund. în privința terminului adunării generale, care după părerile din mai multe părți competente, cu vorba și în scrisu descoperite aru fi cu scopu a se defige pe 3/15 Octomvre: propune ca terminulu acestă care și după părerea sea individuală e corespunzătoru scopului sa fie primitu.

Determinatu: Propunerea acestă primindu-se terminulu adunării generale pentru anulucurintese defige pe 3/15 și zilele următoare a lunii Octomvre, fiindu acestu terminu a se publică de locu în jurnalele Concordia și Albină. Și totdeodată a se rugă toate redacțiuni române din monarhia pentru bun'a voință de a aduce determinatiunea acestă și în foile sele la cunoștința publică.

După aceste protocolulu s'au încheiat conferatu și autentecat prin Dionisiu Pascuti notar. direct. „Conc.“

Sabiiu 14 Septembrie. Astăzi a tinutu Comitetulu Asociației ședința extraordinară asupra stipendiilor publicate în concursu scrise în 4 Sept. c. n. a. c. și publicate în Tel. Rom. și cele alte diurnale române. Stipendiile s'a impartit în modulu urmatoriu: a) celu pentru pedagogia la Pragă s'a conferit dloru Vasiliu Munteanu teologu abs. și Stefanu Torpanu gimnas. abs. matur.; b) celu pentru politehnicu dlui Dionisiu Radesiu; c) celu pentru juristii dela universități dloru Andreiu Cosmă G. Ger. Rusu și Ioann Nchit'a; celu dela Acad. c. r. de drepturi în Sabiiu d. Ioann Olariu.

Sabiiu 13 Septembrie. În nrulu trecut amintiserăm, ca bravi nostri Orlateni fură cercetați de o calamitate mare, de unu focu înfricosiatu. Astăzi avem și unele detaliuri despre acestă trista întâmplare. Foculu precum ni se spune a eruptu în partea din susu a comunei și au cuprinsu îndată, cu o iulime mare o sumă de case de locuitu și de clădiri economice așa încâtu 47 familii plangu astăzi privind la averea lor prefăcută în cenusă. Lipsă și-o poate intipui ori și cine, căci bietii nenorociți au rămasu numai cu viața și cu ce biata au fostu pre ei. O fetuță de vr' 12 — precum spunu smintita de fire — deveni victimă focului.

Trebuie sa amintim cu multă mire de laudabilele corpu al ofițerilor c. r. și de soldatii staționați acolo în garnisonă, dela laudab. reg. de inf. nr. 31 Meckledburg Strelitz cari prin energia și resignatiune au contribuit la împedecarea latrei nenorociri mai departe. Asemenea este de a se aminti, și laudabilulu și nobilulu simțiu ce l'au dovedit cu acestă trista ocaziune locuitorii din satulu învecinat Cristianu (Grossau), cari au alergat cu o tulumba bună, carea asemenea au contribuit multă la marginirea focului.

— Eri nenorocirea vizită comună din apropierea Sabiiului Turnisioru (nemții i dicu: Neppendorf). Eră între 2 și 3 ore după amidi. Foculu ajutat de unu vântu mare s'a lătitu că fulgerulu mai preste întregă comuna. 108 de clădiri economice devenira pradă flacarilor. Sără pe inseratn încă se vedea din departare rusiția din carbunatulu ardiendu și ici și colea focurile mici, unde adică nu mistuise de totu obiectele ce devenisera preda focului. Ca e de văieratu comună și cu deosebire bietosii cari fură cercetați de acestă nenorocire, și poate intipui ori și ce omu cu anima. —

14 Septembrie. Asăra între nouă și dieză se adunara o mulțime de oameni pe promenada de scanduri (podul minciunilor) să privească unu focu care se dedea cu socotela că e în Cîsnaș. Astăzi ne convinserăm că asiă a fostu.

— „Hrm. Ztg.“ ne mai spune și de alte focuri din apropierea Cohalmului.—

— Insciintăm pre publiculu nostru că „Zukunft“ diuăru politicu pentru interese slave și romane va eși dela 1 Octobru în formatu mai mare (că Presse). În nrulu viitoriu mai multu.—

Principatele române unite.

M. S. Domnitoru românulu a adresatu venerabilei, nenorocitei și totu deodată fericitei Mame a virtuosulu patriotu Anastasie Panu următoarea hârthia de condolanția.

„D om n a ! Mórtea dlui Panu n'a fostu numai pentru Dta o pierdere amara ; ea este unu doliu pentru tiér'a intréga. Victima a generósei sele ardori și a devotamentulu seu fără margini pentru caus'a natiunale, fiulu Dtale bine meritase de a vedé ordinea și pacea stabilindu-se în Romani'a într'unu modu dnrabile. Déca nu ia fostu datu a asistá la intrég'a deplinire a operei la care se consacrase, déca o mórte nefericira l'au rápitu departe de pamentulu natalu, va fi, celu puțin u consolatiune pentru ai sei de a culege omagieles ce se aduce memoriei dlui Panu și unanim'a marțurire a stimei publice. Poti fi mandra, dómna, ca ai avutu unu asemenea fiuu, care au aretat unu asiă de nobile caracteriu, o asiă da complectá neinteresare și alu cărui nume este demnu de a figurá pe cele mai frumóse pagini ale istoriei nóstre.

„Tiu a me asociá cu simtiementulu generale și voiu a te asigurá, dómna, ca déca dlu Panu nu mai este, famili'a sea póte de acum înainte comptá pe interesulu meu. Va fi totudéun'a pentru mine o viua satisfacere de a-mi aduce aminte de virtúteles fiulu Dtale, și voiu fi fericitu de a dá familiei sele dovedí de stim'a și simpatí'a mea.

„C a r o l u.“

Subscriș'a directiune aduce la cunosciint'a prenumerantiloru la Calendariulu, care se compune în tipografi'a archidieceșana, ca **Calendariulu** pentru anul viitoriu 1867 au eștu de subț tipariu, și se póte capatá, cá și în anii trecuti, broșuratu cu 22 xr., ear nelegatu cu 20 xr.

Cetitorii acestui Calendariu voru gasi într'ensulu dóne Cuventári rostite de Escelenti'a Sea Par. Archiepiscopu și Mitropolitu Andreiu Baronu de Siagun'a la deschiderea Sinodulu metropolitanu și la inaugurarea Consistoriulu apelatorialu în anul acest'a.

Sabiiu 14 Septemvru 1866.

Directiunea tipografiei archidieceșane.

Nr. 22—3 Concursu.

Pentru întregirea statiunilor vacante de Invetiatori din comunitáteles gr. resar. Costeiu și Gartenisiu, ce suntu ingremiate inclitulu Comitatu temesianu și protopresbiteratulu greco-orientalu român u alu Versietilulu se escrie prin acéș'a concursu.

Cu aceste statiuni suntu impreunate următoarele emolumente anuale :

I. Costeiu.

- a) în bani gat'a : léfa anuale de 105 fl. v. a.
- b) în naturale : 30 metie de grâu, 20 metie de cucuruzu, 100 punti pe clisa, 50 punti de sare, 25 punti de lumini, 6 stângini de lemne de arsu, 1 jugeru de semenatura și o gradina de 140 stângini patrati pe lângá locuinta libera.

II. Gartenisiu.

- a) în bani gat'a : léfa anuale de 84 fl. v.
- b) în naturale : 18 metie de grâu, 18 metie de cucuruzu, 100 punti de clisa, 50 punti de sare, 11 punti de lumini, 4 stângini de lemne de arsu și 4 jugere de semenatura.

Doritorii de a ocupá aceste posturi de invetiatori voru avé a inzeștrá petitiunile lor concursuale timbrate, dupa cuviintia, cu es-trasulu de botezu, cu atestatele despre absolvirea cu sporiu bunu a cursulu pedagogicu în institutulu preparandialu din Aradu, apoi despre servitiulu de pâna acum și purtare lor morale și politica și astu-feliu inzeștrate le voru substerne Ven. Consistoriu dreptu maritoriu alu dieceșei Caransebesiulu până la 25 Septemvru c. v. 1866.

Caransebesiu 1 Septemvru 1866.

Consistoriulu dieceșei Caransebesiulu.

Nr. 20—3 Publicare de concursu.

În comunele urmátore au devenitu vacante statiuniile invetiatoresci și anme :

1. În Sacelu, cu léfa anualá de 120 f., cartiru și lemne de focu.
2. În Sibielu, cu léfa anualá de 150 f., cartiru și lemne de focu.
2. În Valle pentru unu invetiatoriu cu 200 f., cartiru și

Redactoru respundietoriu Nicolau Cristea.

lemne de focu și unu adjunctu cu 120 f. pe anu.

4. În Tilis'e'a, pentru unu invetiatoriu cu 230 f. și pentru unu adjunctu cu 100 f. pe anu.

Spre a căruru ocupare se escrie prin acéș'a concursu pâna în 25 Sept. a. c. st. v.

Doritorii de a ocupá unulu séu altulu din posturile acestea, sa-si înainteze la subscrisulu cererile lor timbrate și provédute cu atestatu de botezu, de moralitate, de studiile gimnasiale, pedagogice séu clericale și de prassa de pâna acum pe terenulu invetiatorescu.

Cunosciint'a și desteritatea în tipiculu și cantárele bisericesci, suntu neincungiuratu cerute.

Dela concurentii la statiunile de invetiatori în Valle și Tilis'e'a, se ceru celu puțin patru clase gimnasiale, Sabiiu 31 Augustu 1866.

Ioann Hanni'a,

Prot. și insp. distr. de scóle.

Nr. 26—1

Concursu.

La scóla populara din Bodu în districtulu Brasiovlui, se cere unu invetiatoriu pentru clas'a a II-a cu salariu anuale de 136 fl. 50 xr. v. a. fenatiu de 2 cara fenu, $\frac{1}{2}$ jugeru de aratura, dreptulu de pasiunitu de 4 vite cornute, și relutu de cartiru 20 fl. v. a.

Pentru acestu postu vacantu, se deschide concursu pâna la 20 Septemvru a. c. st. v.

Doritorii de a ocupá acestu postu vacantu, se astérna petitiunile scrise cu mân'a lor, so provédute 1) cu Atestatu de botezu, 2) cu Atestatu de absolvirea cursulu pedagogicu, séu celu puțin 3—4 clase gimnasiale, 3) cu Atestatu de purtare morala — la subscrisulu Scaunu Protopopescu.

Brasiovu în 6 Septemvru 1866.

Scaunulu Protopopiatulu gr. res. alu II alu Brasiovlui.

Ioann Petricu Protopopu
și Insp. scol. districtuale.

Nr. 23—2

Concursu.

La scólele poporale romane gr. or. din protopresbiteratulu, Zarandului, au devenitu vacante urmátorele posturi de invetiatori :

- 1) Ribiti'a, cu unu salariu anuale de 200 f. v. a., cartiru, gradina de legumi și 4° de lemne.
- 2) Vaca, cu unu salariu anuale de 200 f. v. a., cartiru, gradina de legumi și 4° de lemne.
- 3) Valea Bradu, cu unu salariu anuale de 200 f. v. a., cartiru, 4° de lemne.
- 4) Cebea, cu unu salariu anuale de 200 f., cartiru și 4° de lemne.
- 5) Bulzescii de josu, cu unu salariu anuale de 200 f., cartiru și lemne.
- 6) Mesteacánu, cu unu salariu anuale de 80 f., cartiru și lemne.

Doritorii de a ocupá aceste statiuni, au a-si tramite rugárele lor adresate la Administratur'a acestui Protopresbiteratu, celu multu pâna în 22 Septembrie a. c. st. v. și a documentá, ca suntu de rel. gr. or. cu purtare morala buna, pedagogi séu teologi absoluti, și ca știu cantárele și tipiculu bisericescu.

Hondolu 30 Augustu 1866.

Administratur'a Protopresbiteratulu gr. or. alu Zarandului.

Nr. 25—1

Concursu.

Spre ocuparea a dóne posturi ivatiatoresci dela clas'a III și IV, a scólei centrale gr. or. din Branu, se deschide concursu pâna la 1 Octombre c. n. a. c.

Doritorii de a ocupá vre-unulu din aceste posturi, dotate cu salariu de câte 200 fl. v. cortelu, și câte cinci orgii lemne, au a-si tramite pâna la terminulu de susu concursule cu documentele necesarie, precum și ca au absolvitu studiile vre-unui gimnasiu inferioru și cursulu pedagogicu, séu gimnasiulu superioru fără pedagogia, la Pré onoratulu Scaunu Protopopescu alu Tractulu Branu, în Zernesci. — Dela Efori'a scólei centrale gr. or. din Branu.

Branu în 15/3 Sept. 1866.

Ioane Persoiu
Parochu, Presiedinte

Nr. 1014 — 1866.

Publicare.

Prea înaltulu Guvernu re. transilvanu cu decisiunea din 26 Iuliu a. c. nr. 14,533 se îndurá a concede și a întári comunitatei Spelmedieu (Ispanmezó) Cerculu Pietrei în comitatulu Solnoeulu interioru dóne târguri de tiéra anuale, carele voru fi în fia-care anu. — Unulu în 20 Maiu și celaltu în 9 Septemvru, se face prin acéș'a publica incunosciintiare despre târgurile amintite cu aceea observare că târgulu primu va fi în 9 Septemvru a. c.

Dela oficiulu judelui Procesualu alu tierei.

Coldeu 1 Septemvru 1866.

R a t z Jude Proces.

Editur'a și tipariulu tipografiei archidieceșane.